

Liikenneturvan kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: Talousvaliokunnan lausuntopyyntö HE 7/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Liikenneturva kiittää lausuntopyynnöstä ja tarkastelee lausunnossaan lakiesitystä kansalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden, erityisesti liikenneturvallisuuden näkökulmasta.

Hallitusohjelmassa on sitouduttu liikenteen nollavisioon eli siihen, ettei Suomessa tapahdu liikennekuolemia vuonna 2050. Päähdepoliittiset toimet vaikuttavat tämän tavoitteen edistymiseen.

Pidämme tärkeänä, että alkoholipolitiikkaa ohjataan ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspoliittisin perustein. Julkisen vallan velvollisuus on edistää väestön terveyttä ja tämän velvollisuuden edelle ei voida laittaa elinkeinonharjoittamisen vapaampia oikeuksia, mikäli nämä ovat ristiriidassa.

Liikenneturva huomauttaa, että hallitusohjelmaan on kirjattu useita toimia, jotka tähtäävät alkoholimarkkinoiden vapauttamiseen. Näitä kaikkia toimia pitäisi pystyä arvioimaan kokonaisuutena siitä näkökulmasta, millaisia vaikutuksia niillä on suomalaiseen alkoholijuomien myyntijärjestelmään ja sitä kautta alkoholin kulutukseen ja haittoihin. Tällä hetkellä kokonaiskuvaa on vaikea muodostaa, koska uudistukset on pilkottu osiin.

Alkoholihaitat sekä liikenneonnettomuudet aiheuttavat miljardien eurojen vuotuiset kustannukset, puhumattakaan inhimillisestä kärsimyksestä. Näillä kustannuksilla on yhteinen rajapinta. Tieliikenteen onnettomuuksien kustannusten on arvioitu olevan vuosittain jopa 2,7 miljardia euroa. (*Arviomuistio sähköpotkulautailun ja mikroliikkumisen ratkaisu- ja sääntelyvaihtoehdoista*). OECD tekemän arvion mukaan alkoholi laskee tuottavuutta länsimaissa noin 1 %:n bruttokansantuotteesta eli Suomen tapauksessa 2,34 mrd. euroa. Alkoholista aiheutuvat haittakustannukset tulevat julkisen sektorin maksettavaksi ja kuormittavat erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa, jonka kantokyky on jo nyt äärirajoilla.

Tutkimuksissa on kyetty kiistattomasti todistamaan, että tehokkain keino alkoholihaittojen vähentämiseen on alkoholin saatavuuden sääntely ja myyntipaikkojen rajaaminen. Merkittävät kansalliset ja kansainväliset organisaatiot, kuten THL, WHO ja OECD, suosittelevat tutkimustiedon perusteella alkoholista aiheutuvien haittojen vähentämistä sen saatavuutta rajoittamalla. Myös lakiesityksen perusteluissa on kattavasti kuvattu alkoholin saatavuuden lisääntymiseen liittyviä riskejä. Liikenneturva ei näe esitetyn lakiehdotuksen tuottavan

myönteisiä vaikutuksia suomalaiselle yhteiskunnalle, eikä kannata esitystä entistä vahvempien alkoholijuomien tuomisesta ruokakauppoihin.

Alkoholi ja liikenneturvallisuus

Alkoholin kokonaiskulutuksella ja liikennepäihtymyksillä on kiinteä suhde. Keskimäärin joka kolmas kuolemaan johtanut liikenneonnettomuus on päihtyneen kuljettajan aiheuttama. Suomessa poliisin tietoon tulee vajaa 20 000 liikennejuopumustapausta vuosittain. Kuljettajien käyttämistä päihteistä alkoholi on edelleen yleisin, vaikka muiden päihteiden osuus on kasvanut.

Alkoholin saatavuuden laajentamiseen liittyvät riskit koskevat erityisesti nuoria kuljettajia, joilla on muita suurempi liikennevahingon riski jo alhaisilla veren alkoholipitoisuuksilla. Nuoret kuljettajat ovat yliedustettuina tieliikenteen onnettomuustilastoissa, ja nuorten onnettomuuksiin liittyy usein alkoholi ja muiden päihteiden käyttö. Tieliikenteen rattijuopumustapauksissa kuolleista joka viides ja loukkaantuneista joka kolmas on 15–24-vuotiaita. Alkoholilain muutokset eivät saa lisätä nuorten kokemia alkoholihaittoja.

Alkoholin käyttö aiheuttaa onnettomuuksia vesiliikenteessä, sekä jalankulkijoiden, pyöräilijöiden, sähköpotkulautailijoiden ja muiden liikkujien keskuudessa. Airaksisen (2008) sairaalan tapaturma-aineistoon perustuvassa tutkimuksessa kolmasosa pyöräilijöistä oli tapaturmahetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. Suurin osa (87 %) pyöräili vahvassa humalassa (vähintään 1,2 promillen puhallustulos). Sähköpotkulautailijoiden onnettomuuksista merkittävä osa johtuu päihtyneenä ajamisesta. Tällä hetkellä pyöräilyllä tai sähköpotkulautailulla ei ole promillerajaa.

Erityisen haavoittuvassa asemassa lakimuutoksessa vaikutuksia arvioitaessa ovat alkoholiriippuvuutta sairastavat henkilöt. Päihtyneiden kuljettajien taustoista löytyy usein päihderiippuvuutta, liikenne rikkomuksia ja rattijuopumuksia. Onnettomuustietoinstituutin päihderaportin (2023) mukaan jopa 65 prosentilla päihdeonnettomuuden aiheuttaneista kuljettajista on viitteitä päihderiippuvuudesta. Lakimuutos ei saa aiheuttaa alkoholiongelmien syvenemistä ja kasautumista.

Suomessa kuljettajan veren alkoholipitoisuus ei saa ylittää 0,5 promillea. Tutkimusten mukaan kuljettajan onnettomuusriski alkaa kasvaa kuitenkin jo pienillä veren alkoholipitoisuuksilla, jolloin esimerkiksi tarkkaavaisuus heikkenee, reaktiot hidastuvat ja arviointikyky heikkenee. Onnettomuusriski kasvaa jyrkästi veren promillepitoisuuden noustessa. Monissa maissa rattijuopumuksen raja on matalampi joko kaikille tai tietyille kuljettajille. Esimerkiksi naapurimaissa Ruotsissa, Norjassa ja Virossa promilleraja on 0,2.

Lopuksi

Alkoholi liikenteessä ja rattijuopumusrikokset ovat ongelma, joita on ehkäistävä useilla keinoilla. Alkoholipoliittiset keinot, kuten kulutusta hillitsevä ja haittoja ehkäisevä alkoholilaki, ovat merkittäviä keinoja edistää nollavisiota eli liikennettä, jossa kenenkään ei tarvitse kuolla tai vakavasti loukkaantua.

Liikenneturvan näkemyksen mukaan nykyistä vahvempien alkoholijuomien myynti kaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla todennäköisesti heikentää liikenneturvallisuutta. Nähdäksemme alkoholin liian vaikea saatavuus tai vähäinen käyttö ei ole maassamme ongelma, mutta alkoholin aiheuttamat haitat ja kustannukset ovat. Liikenneturva toteaa, että alkoholin saatavuuden lisääntymiseen johtavia lakimuutoksia ei tule tehdä.

Marja Pakarinen
Tutkimuspäällikkö
Liikenneturva

Lähteitä

Onnettomuustietoinstituutti OTIn päihderaportti (2023) [OTI Päihderaportti 2022 \(lvk.fi\)](#)

Poliisin liikennejuopumustilasto 2022. [Liikennejuopumustilastot 2022 \(poliisi.fi\)](#)

Katsaus Maailman terveysjärjestö WHOn alkoholipoliittisiin suosituksiin (EHYT, 2022) [Vaikuttavaa alkoholipolitiikkaa: Katsaus Maailman terveysjärjestö WHO:n alkoholipoliittisiin suosituksiin - EHYT ry](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Alkoholipoliittiset menetelmät - THL](#)